

عنوان مقاله:

فراکنی و توجیه (دلیل تراشی) در فرهنگ عامه ایران

محل انتشار:

فصلنامه جامعه پژوهی فرهنگی، دوره 3، شماره 1 (سال: 1391)

تعداد صفحات اصل مقاله: 25

نویسنده:

احمد کتابی - استاد پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی mahban_ketabi@yahoo.com

خلاصه مقاله:

فرهنگ عامه ام از امثال، حکم، کنایات، استعارات، داستان های عامیانه، مثل ها، چیستان ها، و مانند آن انعکاس گویا و آینه تمام نمای سنت ها، دانسته ها، باورها، منش ها، و ارزش های فرهنگی یک جامعه است که از رهگذر آن، می توان به شناخت واقعی خلیات و رفتارهای مردم آن جامعه و انگیزه ها و علل موجه آن دست یافت. فراکنی و توجیه (دلیل تراشی) از جمله ابتلائات بزرگ اجتماعی ماست که در سطحی بسیار گسترده در بین طبقات و قشرهای مختلف جامعه، از پایین ترین مراتب گرفته تا بالاترین مدارج، رواج تام دارد. [i] وسعت و شدت شیوع این دو عارضه بزرگ اجتماعی، تا حدود زیادی، معرف و نشانه شیوع روحيات اجتماعی نامطلوبی از قبیل «مسئولیت ناپذیری»، «خود منزه بینی»، «واقع گریزی»، «فریب کاری»، و امثال آن است که غالباً و عمدتاً جنبه ناخودآگاه دارند. بدیهی است که این روحيات و عوارض بیمارگونه یک باره و یک شبه پدید نیامده اند و ریشه هایی دیرینه و عمیق در تاریخ تحولات اجتماعی جامعه ما دارند؛ هر چند، سرعت فوق العاده شیوع آن ها در سال های اخیر، بنفسه، موضوعی شایان تامل و نگران کننده است. [ii] در این مقاله، تلاش شده است مظاهر و جلوه های این دو مفهوم اساساً روان شناختی در فرهنگ عامه ایران و نیز در برخی پاره فرهنگ های منطقه ای و قومی آن، ردیابی و برای هر یک شواهد کافی جست و جو و ارائه شود. برای این منظور، نخست تعریف و توضیح مختصری از دو مفهوم مزبور ذکر و سپس به احصای موارد و شواهد آن ها در فرهنگ عامه پرداخته شده است. [i]. در روان شناسی، «فراکنی» و «توجیه» از جمله مکانیسم های دفاعی defense mechanisms و عوامل تعدیل کننده و تثبیت کننده خودکار روانی self-stabilizers به شمار می روند، مشروط بر این که از حد طبیعی و عادی فراتر نروند و حالت نابهنجار، افراطی، و بیمارگونه به خود نگیرند. [iii]. برای درک گستره شیوع این دو عارضه اجتماعی در جامعه کنونی ایران، کافی است فقط طی یک روز، تعداد دفعاتی را که شخصاً مرتکب فراکنی و یا توجیه شده ایم و نیز مواردی را که در گفته ها و رفتارهای دیگران، از مردم عادی کوچه و بازار گرفته تا دولت مردان و اصحاب رسانه ها و غیره، شاهد آن ها بوده ایم، احصا کنیم.

کلمات کلیدی:

فرهنگ عامه، فراکنی، توجیه، امثال و حکم، داستان های عامیانه

لینک ثابت مقاله در پایگاه سیویلیکا:

<https://civilica.com/doc/1206862>

